

OPVOEDKUNDIGE WAARDE VAN GEOBESCHERMING VOOR HET SECUNDAIR ONDERWIJS

door

Frank GELAUDE¹

1. ALGEMENE DOELSTELLINGEN VAN HET ONDERWIJS

Het onderwijs is een dwarsdoorsnede van de verschillende gelaagdheden van de maatschappij en kadert binnen een brede maatschappelijke context (cfr. de statuten van het Gemeenschapsonderwijs). Dit wil zeggen dat het onderwijs voeling moet houden met de diverse bekommernissen van onze gemeenschap. Eén daarvan, die door niemand zal betwist worden, is de zorg voor het milieu. In dit kader is het verantwoord om respect te vragen voor bepaalde geologische sites.

2. SITUERING VAN DE GEOLOGIE BINNEN HET SECUNDAIR ONDERWIJS

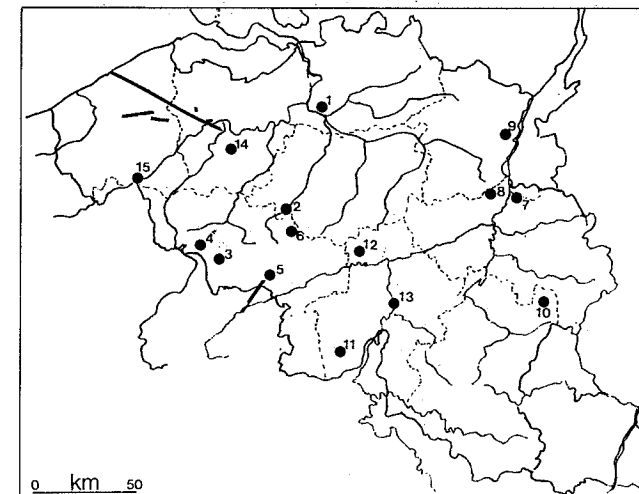
De geologie wordt in het middelbaar onderwijs gezien als een onderdeel van het vak aardrijkskunde. In de derde graad wordt geologie fysische aardrijkskunde genoemd en worden de leerlingen uit de wetenschappen-klassen (doorstroming) gedurende 1 schooljaar vertrouwd gemaakt met de geologische processen. In de andere klassen en jaren is geologie een onderdeel, een hoofdstuk, soms slechts een regel tussen bijvoorbeeld landbouw en klimaat.

3. DE THEORETISCHE MOGELIJKHEDEN BINNEN HET LEERPLAN

Het leerplan voor de fysische aardrijkskunde bevat inhoudelijk de volgende hoofdstukken : de structuur van de aarde, de inwendige krachten, de geomorfologie en de bodemkunde.

Methodologisch pleit het leerplan om :

- voorbeelden uit eigen lokaal of regionaal milieu te nemen

Figuur 1. Mogelijke geosites voor didactische doeleinden.

1. Boom kleiput
2. Quenast porfiergroeve
3. Cipluy fosfaatgroeve
4. Bleton kanaalinsnijding
5. Harmignies krijtgroeve
6. Ronquières hellend vlak
7. Blegny-Trembleur steenkoolmijn
8. Haccourt krijtgroeve
9. Maasmechelen grintontginning
10. Vielsalm fylladen en slijpsteen groeven
11. Couvin ontsluitingen
12. Mazy Orneauvallei
13. Dinant Maasvallei
14. Balegem zandgroeve
15. Marke kleiput

- concrete observatiemogelijkheden via terreinwerk te doen indien mogelijk in de vorm van werkseminarie, project-onderwijs of geïntegreerde werkweek
- een drietal activiteiten extra-muros (d.w.z. didactische

¹Geoloog, leraar aardrijkskunde KA Gent, Voskurslaan - B-9000 GENT.

excursies), die onontbeerlijk worden genoemd en dus verplicht.

Met andere woorden het leerplan biedt veel mogelijkheden.

4. DE PRAKTISCHE MOGELIJKHEDEN IN BELGIË

In de dagelijkse schoolpraktijk beperken de meeste geologische uitstappen zich tot het beschrijven van het reliëf en de gesteenten : dus tot de geomorfologie. Andere vakonderdelen van de geologie komen slechts zelden aan bod, omdat in België weinig ontsluitingen voorkomen. Bovendien zijn in België heel wat geologische bezienswaardigheden voor scholen verboden, ontoegankelijk of tot een stortplaats omgevormd en dikwijls zeer gevaarlijk.

De geologie is een wetenschap, die in eerste instantie buiten op het "veld" gebeurt, zoals het opsporen van ontsluitingen, het vervolgens opmeten en bemonsteren. Later worden in een laboratorium de gegevens onderzocht en verwerkt. Het is dan ook logisch dat het onderwijs van de geologie enkel met didactische hulpmiddelen zoals boeken, prenten, dia's en enkele stenen, ontoereikend is. In dit kader zou het bestaan van zogenaamde geosites een welkome oplossing zijn en dit om de fysische aardrijkskunde aantrekkelijker te maken, en als aanmoediging voor een latere studiekeuze aan de universiteit. Bovendien zullen de middelbare scholieren veruit de grootste groep bezoekers of gebruikers zijn van een toekomstig netwerk van geosites, die evenwel duidelijk en veilig moeten zijn. Daarbij is het deelnemen aan beschermende activiteiten rond een geosite door een scholier een niet onbelangrijke opvoedkundige factor in het leerproces van respect hebben voor de omgeving.

5. EEN VOORSTEL VOOR BELGIË

Een eventuele bescherming van sites mag hoedanook niet alleen bestaan uit maatregelen, die uitsluitend gericht zijn op verbieden. Dat het beschermen ook een actieve vorm van beheer impliceert hoeft verder geen betoog. Dit beheer omvat onderhoud tegen het natuurlijk verval, maar ook het realiseren van de didactische, pedagogische en recreatieve doeleinden.

Dergelijke sites zouden een onderdeel moeten vormen van ons nationaal patrimonium, naast monumenten en natuurparken. Bijgevolg zouden ze ook voor iedereen toegankelijk moeten zijn. In sommige buurlanden is men al jaren geleden tot een concensus gekomen en bestaan er allerlei vormen van bescherming. Het wordt dus hoog tijd dat wij in België ons geopatrimonium met meer "tederheid" omringen.

De geosites zouden kunnen verbonden worden met een natuurreservaat, natuurpark, archeologische site, lokaal museum, club of instituut, zodat een uitstap voor een school zeer aantrekkelijk wordt.

Een geosite kan ook gekoppeld worden aan een meer commerciële uitbating, zoals een ondergrondse rondleiding met een gids, of het bezichtigen van installaties of productieketens, demonstraties met mijnbouwmachines, enz.

Mogelijke geosites voor didactische doeleinden zijn :

Antwerpen : Boom (kleiput)

Brabant : Quenast (porfiergroeve)

Hainaut : Cipluy (fosfaatgroeve), Bleton (kanaalinsnijding), Harmignies (krijtgroeve) en Ronquieres (hellend vlak)

Liège : Blegny-Trembleur (steenkoolmijn) en Haccourt (krijtgroeve)

Limburg : Maasmechelen (grintontginning)

Luxembourg : Vielsalm (fylladen en slijpsteen groeven)

Namur : Couvin (ontsluitingen), Mazy (Orneauvallei), en Dinant (Maasvallei)

Oost Vlaanderen : Balegem (zandgroeve)

West Vlaanderen : Marke (kleiput)

Deze opsomming is enkel illustratief bedoeld.

6. BESLUIT

Gezien de doelstelling van het onderwijs en meer specifiek van het leerplan, kan alleen maar worden geconcludeerd dat een verregaande bescherming van ons geopatrimonium een conditio sine qua non is, wil het onderwijs aan haar belangrijke taak voldoen. Dus de geobescherming moet, naast onderhoud tegen natuurlijk verval en bescherming tegen plundering, ook didactische, pedagogische en eventueel recreatieve doeleinden omvatten.

BIBLIOGRAFIE

ANONIEM, 1984 - Rijkssecundair Onderwijs Leerplan Derde Graad Fysische Aardrijkskunde. *Min. Nat. Opv.*, 25 p.

ANONIEM, 1990 - Earth science conservation in Great Britain. *Nature Conservancy Council*, 84 p.

BESTERMAN, T., 1988 - The meaning and purpose of palaeontological site conservation. *Sp. Papers Palaeont.*, 40: 9-19.

DE LANNOY, W., VERBRUGGEN, C. & VERHOEVE, A., 1970 - New orientation : modeverschijnsel of ommekeer in de geografie ? *De Aardrijkskunde*, 2: 83-90.

GEYS, J., 1990 - Paleontologische sites en hun kwetsbaarheid. *Spirifer*, 4: 78-83.

GONGGRIJP, G., 1981 - Geologische fenomenen in Nederland, waard om te bewaren. *GEA*, 14: 70-74.

GONGGRIJP, G., 1985 - De Zandkoele : een nieuw geologisch monument. *GEA*, 18: 61-88.

ROBASZYNSKI, F. & DUPUIS, C., 1983 - Belgique. *Guide Géologique Régionaux, Masson*. 204 p.

SAEY, P., 1973 - Traditionele geografie en nieuwe oriëntatie. *De Aardrijkskunde*, 4: 7-22.

WIMBLEDON, W., 1988 - Palaeontological in Britain : facts, form, function and efficacy. *Sp. Papers Palaeont.*, 40: 41-55.

Met dank aan Achilles Gautier, Eric De Jaegher en Else Deneys.